HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

SHAS MOZNAIM

והא דכרכים והא דכפרים ודכרכים אין מטמא בנגעים והתניא א)[1]אחוזתכם מטמאה בנגעים אואין ירושלים מטמאה בנגעים אמר ר' יהודה אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד הא בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים ואע"ג דכרכים נינהו אימא אמר רבי יהודה אני לא שמעתי אלא מקום מקודש בלבד במאי קא מיפלגי תנא קמא סבר ירושלים בלא נתחלקה לשבטים ורבי יהודה סבר ירושלים נתחלקה לשבטים ובפלוגתא דהני תנאי ג)דתניא מה היה בחלקו של יהודה הר הבית הלשכות והעזרות ומה היה בחלקו של בנימין אולם והיכל ובית קדשי הקדשים ג)ורצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין ובה היה מזבח בנוי ובנימין הצדיק היה מצטער עליה לבלעה בכל יום שנאמר [2]חופף עליו כל היום ד)לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזכן לגבורה שנאמר ובין כתפיו שכן והאי תנא סבר ירושלים לא נתחלקה לשבטים דתניא ה)גאין משכירין בתים בירושלים לפי שאינה שלהן ר' אלעזר בר ו)(צדוק) אומר אף לא מטות לפיכך עורות קדשים בעלי אושפיזכנין נוטלין אותן בזרוע אמר אביי שמע מינה אורח ארעא למישבק איניש גולפא ומשכא לאושפיזיה ודכפרים מי מטמא בנגעים והתניא לאחוזה עד שיכבשו אותה כבשו אותה ולא חלקוה לשבטים חלקו לשבטים ולא חלקו לבית אבות חלקו לבית אבות ואין כל אחד מכיר את שלו מניין ת"ל [3]ובא אשר לו הבית מי שמיוחד לו יצא אלו שאין מיוחדין לו אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא: ומתקינין לו כהן אחר: פשיטא אירע בו פסול קודם תמיד של שחר מחנכין אותו בתמיד של שחר אלא אירע בו פסול אחר תמיד של שחר °במה מחנכין אותו אמר רב אדא בר אהבה באבנט (א) הניחא ז)למאן דאמר אבנטו של כהן גדול זה הוא אבנטו של כהן הדיוט אלא למאן דאמר ח)אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט מאי איכא למימר אמר אביי לובש שמונה ומהפך °בצינורא וכדרב הונא ט)דאמר רב הונא דזר שהפך בצינורא חייב מיתה ורב פפא אמר עבודתו

רש"י

דכרכים. שהוא מקום שווקים ומתקבצים שם ממקומות הרבה והיא עשויה לכל הבא להתפלל ואין לה בעלים מיוחדים: **דכפרים.** כל בעליו ניכרים והרי הוא כבית השותפין: **ואין ירושלים מטמאה בנגעים.** שאין אחוזה להם. קסבר לא נתחלקה לשבט יהודה ובנימין אלא כל השבטים שוין בה: **אני לא שמעתי.** קסבר נתחלקה לשבטים: **אלא מקום מקדש בלבד.** שהקנה דוד את גורן מארונה היבוסי גבה הכסף מכל שבט ושבט כדאמרינן בספרי י) ובשחיטת קדשים [זבחים קטז:]: **במאי קא מיפלגי.** ר' יהודה ורבנן: **הר הבית והלשכות והעזרות.** לצד המזרחי רוחב הר הבית עזרת נשים כולה ועזרת ישראל כולה (ב) י"א אמה של מקום רגלי דריסת הכהנים להלן מרגלי ישראל ושם המזבח מתחיל משם ולמערב בחלקו של בנימין אלא שבמקום מושב המזבח יוצאה רצועה מחלקו של יהודה ונכנסת לקרן מזרחית דרומית: **חופף.** כאדם המתחכך מחמת שאינו משיג תאותו לשון נזיר כ) (לא יחוף ראשו) (נזיר דף מב.): **אושפיזכן.** שהיה הארון נתון בחלקו: **והאי תנא.** דלקמן סבר לא נתחלקה והיינו תנאי: **עורות קדשים.** של שלמי חגיגה ושמחה שעולי רגלים שוחטין ואוכלין שם: **גולפא.** קנקן של חרס: **ומשכא.** עור בהמה שהוא שוחט ואוכל בבית בעל הבית: **לאחוזה.** גבי נגעים כתיב (ויקרא יד) אשר אני נותן לכם לאחוזה לבית אחוזה: **לבית אבות.** למשפחות: **ואין כל אחד ואחד.** שלא חלקו אחוזת המשפחה לגברים: **כדשנין מעיקרא.** דלית ביה דירה: **פשיטא אירע.** בכהן גדול פסול ביוה"כ קודם תמיד של שחר מחנכין אותו לזה המשמש תחתיו בתמיד של שחר שיעשה הוא תמיד של שחר בשמונה בגדים ויהא מחונך לכהונה גדולה קודם שיגיע עבודת יום הכפורים: **במה מחנכין אותו.** הרי עבודת יום הכפורים שאחר התמיד בארבעה בגדים היא ובמה הוא ניכר שהוא כהן גדול מעולם והיכן יצא מהדיוטות שתהא עבודת היום נעשית בכהן גדול: **באבנט.** באותן ד' בגדים עצמן יש היכר לכהונה גדולה שאבנטו של כהן גדול בעבודת יוה"כ של בוץ הוא כדכתי' (ויקרא טז) ובאבנט בד יחגור וזה עד עכשיו היה רגיל לעבוד בשל כלאים: **הניחא למ"ד אבנטו של כהן גדול.** של כל ימות השנה היה של כלאים כדכתיב ל) ואת האבנט שש משזר ותכלת: **זהו אבנטו של כהן הדיוט.** שאין חילוק באבנטיהם איכא היכרא ביום הכפורים באבנט לפי שאבנטו של כהן גדול משתנה ביום הכפורים להיות של בוץ: **אלא למאן דאמר.** לקמן אבנטו של כהן גדול בכל השנה לא זהו של הדיוט שההדיוט של בוץ נמצאו אבנטיהם שוין ביום הכפורים ומאי היכרא כהונה גדולה איכא להאי: **אמר אביי.** קודם שיתחיל עבודת היום שהוא בבגדים השוין בהדיוט לובש שמונה בגדים ויהפוך במזבח החיצון אחד מאיברי התמיד במזלג של ברזל דקירוב עבודה היא שממהר להתעכל מחמת הפיכה זו ועבודה היא כדרב הונא ונמצא שנתחנך לכהונה גדולה קודם לכן: **בצינורא.** במזלג: **חייב מיתה.** משום והזר הקרב יומת (במדבר יח) אלמא קרובי עבודה הוי עבודה:

תוספות

ירושלים לא נתחלקה לשבטים. תימה דבפרק איזהו מקומן (זבחים דף נג:) אמרינן דקרן דרומית מזרחית לא היה לו יסוד לפי שלא היה בחלקו של טורף וא"כ למ"ד לא נתחלקה מאי שנא דשאר מקומות של המזבח היה להם יסוד ומזרחית דרומית לא היה לה יסוד ואין לתרץ דלדידיה היה להם יסוד מכל צדדיו דאם כן אל יסוד מזבח העולה מאי עביד ליה דמשמע שיש ליתן אותו במקום שיש לו מכלל דאיכא דוכתא דלא היה לו יסוד וי"ל הכי גמירי שלא לעשות יסוד למזרחית דרומית כדכתיב [דה"א כח] הכל בכתב: **הא דכרכים הא דכפרים.** לכאורה תרוייהו כרבנן מוקי להו דאי אידי ואידי כרבי מאיר אם כן כיון דאיבעית אימא קמא אידי ואידי כרבנן מוקי להו והשתא מוקי תרוייהו כר' מאיר הוה ליה למימר ואי בעית אימא אידי ואידי כר"מ ועוד כי פריך לקמן ודכפרים מי מטמא בנגעים והתניא לאחוזה וכו' לימא ההיא רבנן היא ותימה לי א"כ פלוגתייהו דרבי מאיר ורבנן בדכרכים ומאי פריך תו מרבי יהודה דאמר אני לא שמעתי אלא מקום מקדש דילמא כר"מ סבירא ליה ועוד קשה לי דעל כרחך מתרוייהו פריך דממילתא דת"ק נמי דייק ירושלים דוקא אינה מטמא' הא בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאים ואם כן כי משני אימא מקום מקודש בלבד אכתי מת"ק תיקשי אלא על כרחך משום הכי לא פריך מת"ק דמצי לשנויי דכרבי מאיר סבירא ליה א"כ דרבי יהודה נמי לישני הכי מיהו הא לא קשיא דמת"ק ליכא למידק מידי הא בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאים דדילמא נקט ירושלים אע"ג דלא קדישא כולי האי כמו בתי כנסיות ובתי מדרשות לכמה עניינים וכ"ש בתי כנסיות ומדרשות מיהו הא קשיא ומאי פריך מרבי יהודה וי"ל כיון דלא הוזכרו שום תנאים דפליגי בהא מילתא כי אם רבי מאיר ורבי יהודה מסתמא בר פלוגתא דרבי מאיר הוא ר' יהודה והיינו רבנן דברייתא דלעיל ובר פלוגתיה דרבי יהודה הוא ר"מ: **במאי קא מיפלגי.** בשלמא מעיקרא כי הוה ס"ד דר' יהודה מקום מקדש דוקא קאמר איכא למימר דפליגי בהא ת"ק סבר כל ירושלים אין מטמא בנגעים משום דקדישא לאכילת קדשים קלים ומעשר שני וכיון דמיוחדת לקדשי גבוה לא חשיבא ליה אחוזתכם ורבי יהודה סבר דווקא מקום מקדש שהוא מחנה שכינה לאכילת קדשי קדשים אבל ירושלים מטמאה וכל שכן בתי כנסיות ומדרשות אבל השתא דאמרינן דרבי יהודה אמר אני לא שמעתי אלא מקום מקודש בלבד ובכלל זה יש כמו כן בתי כנסיות ומדרשות אם איתא לטעמא דת"ק הוי משום דירושלים קדושה לאכילת קדשים קלים ומעשר שני לא הוי ליה לר' יהודה למימר האי לישנא אלא מקום מקודש כיון דטעמא דת"ק נמי הוי משום דירושלים מקום מקודש היא להכי איצטריך למימר דפליגי במילתא אחריתי: אלא

עין משפט נר מצוה

מב א ב מיי' פי"ד מהלכות טומאת צרעת הלכה יא ופ"ז מהל' בית הבחירה הלכה יד [ופ"ט מהל' רוצח הל' ד]: ג [מיי' פ"ז מהל' בית הבחירה הל' יד]:

מג ד מיי' פ"ט מהלכות ביאת מקדש הלכה ד:

◆

מוסף רש"י

ואין ירושלים מטמאה בנגעים. דלאו אחוזה היא כדאמרינן לקמן דסבירא ליה להאי תנא לא נתחלקה ירושלים לשבטים ולא נפלה בגורל לא ליהודה ולא לבנימין (מגילה כו.). **אני לא שמעתי.** שלא יהא מטמא, **אלא מקום מקדש בלבד.** משום דבית של קודש הוא, וגבי נגעים ובא אשר לו הבית בעינן, אבל ירושלים מטמאה בנגעים, דסבר נתחלקה לשבטים ואחוזתכם קרינא ליה (שם). **אלא מקום מקודש.** אף בתי כנסיות משמע (שם). **הר הבית.** בכניסתו מצד המזרח, כל מה שיש שם פנוי קרוי הר הבית שאין לה שם אחר (שם). **הלשכות.** שבתוך החיל, **והעזרות.** שלשתן עזרת נשים ועזרת ישראל הן אחת עשרה אמה שישראל רשאין ליכנס לפנים מן השער, ואחריהם לצד מערב לעזרת כהנים י"א אמה שבין דריסת רגלי ישראל למזבח החיצון (שם). **אולם והיכל.** מצד מערב, עכשיו יותר בנתיים מקום המזבח ל"ב אמה ובין האולם והמזבח כ"ב אמה שלא פירש של מי הוא, חזר ופירש רצועה יוצאה כו' לימדך כאן רצועה זו לבדה ליהודה אבל לפונו של מזבח ודרומו ומערבו של בנימין, ובמסכת זבחים (נג:) אמרינן שאין ליהודה באותה הרצועה אלא המזרחית מקום היסוד ולכך לא היה יסוד למזרחו של מזבח (מגילה שם). **ורצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה.** לדרומו של מזבח, שחלקו של יהודה היה במזרח, כדתניא מה היה בחלקו של יהודה הר הבית בכניסתו והלשכות שבו והעזרות, עזרת נשים כולה ועזרת ישראל, שיש ועשרים אמה של מקום דריסת רגלי הכהנים ומקום דריסת רגלי ישראל מיקרו עזרות, נמצא חלקו של יהודה במזרח המזבח ובלגו לדרום והמזבח אוכל בחלקו אמה במזרח, אלא שלצד קרן מזרחית לפונית היה כלה חלקו של יהודה אותה אמה ברחוק מן הקרן אמה והרצועה היתה יוצאה בדרום למזבח ונכנסת בחלקו של בנימין, שממקום הדריסה ולמערב היה חלקו של בנימין, אלא שרצועה זו היתה ליהודה באה בתוך חלקו של בנימין בדרומו של מזבח ומזבח אוכל בה אמה והיא אמה שהיה כניסת היסוד ראוי להיות בה, כדאמר מר (מדות פ"ג מ"א) עלה אמה וכנס אמה

זהו יסוד, כל אורך כותל מזרחי בעובי אמה היה אוכל חלקו של יהודה וכן כותל דרומי לבד אמה סמוך לקרן דרומית מערבית, ולבד אמה סמוך לקרן מזרחית לפונית (זבחים נג: ושט"מ שם). **ובנימין הצדיק.** לופה ברוח הקדש שכן עתיד להיות ומלטער עליה (מגילה שם). **חופף עליו.** אדם המלטער חופף ומתחכך בבגדיו, לשון שפשוף כמו נזיר חופף ומפספס (שם) דפרוטו"ר דגרנטו"ר בלע"ז כאדם המחשב ודואג (זבחים נד.). **ונעשה אושפיזכן לגבורה.** שבית קדשי הקדשים בנוי בחלקו (סוטה לז:). **אבנטו של כהן גדול.** ראה לעיל ו א.

מסורת הש"ס

א) מגילה כו. ב"ק פב:, ב) מגילה כו. [אבות דר"נ פרק ל"ה], ג) מגילה כו. זבחים נג: קיח:, ד) [עי' סוטה לז.], ה) [תוספתא מ"ש פ"א הי"א], ו) [בתוספתא אי' בר שמעון], ז) [לקמן סט.] חולין קלח. [תמיד כז:], ח) [שם ולקמן כג:], ט) שבועות יז:, י) [נשא ו כו], כ) [נ"ל חופף ומפספס], ל) שמות לט,

◆

תורה אור השלם

1. כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לַאֲחֻזָּה וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם: ויקרא יד לד
2. לְבִנְיָמִן אָמַר יְדִיד יְיָ יִשְׁכֹּן לָבֶטַח עָלָיו חֹפֵף עָלָיו כָּל הַיּוֹם וּבֵין כְּתֵפָיו שָׁכֵן: דברים לג יב
3. וּבָא אֲשֶׁר לוֹ הַבַּיִת וְהִגִּיד לַכֹּהֵן לֵאמֹר כְּנֶגַע נִרְאָה לִי בַּבָּיִת: ויקרא יד לה

◆

גליון הש"ס

גמ' במה מחנכין. עי' מנחות דף עח ע"א תוס' ד"ה אחת: **שם בצינורא.** עיין סנהדרין דף יד ע"ב תוס' ד"ה לינורא:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' הניחא למ"ד אבנטו של כ"ג זה הוא אבנטו של כהן הדיוט. נ"ב ע' לעיל תחילת דף ו: (ב) רש"י ד"ה הר הבית כו' ועזרת ישראל כולה וי"א אמה כו' להלן מדריסת רגלי ישראל:

◆

רבינו חננאל

ודחינן הא דתניא מטמאין דכפרים והא דתניא אין מטמאין דכרכין. איני והא ירושלים דכרכים היא ואמר רבי יהודה אני לא שמעתי אלא בית המקדש בלבד. ודייקינן מינה הא בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים. ופרקינן אימא א"ר יהודה אני לא שמעתי אלא מקום מקודש אפילו בתי כנסיות ובתי מדרשות בכלל. במאי פליגי תנא קמא סבר אינה מטמאה אלא אחוזתכם וירושלים, כולה אינה אחוזה שלא נתחלקה, ולפיכך אינה מטמאה בנגעים, ור' יהודה סבר נתחלקה, כדתניא מה היה בחלקו של יהודה הר הבית והלשכות והעזרות ומה היה בחלקו של בנימין אולם והיכל כו'. **ותנא קמא** כי האי תנא, דתניא אין משכירין בתים בירושלים לפי שאינן שלהם כלומר לא נתחלקה ירושלים. ר' אלעזר ב"ר צדוק אומר אף לא מטות, לפיכך עורות קדשים קלים בעלי אושפיזין נוטלין אותם בזרוע ומפני שנוטלין מהן העורות וקנקנים שמריקים מהן היין לפיכך אין משכירין מיטות לישן בהם אלא ישינים במטות בעל הבית. ואקשינן ודכפרים מטמאו בנגעים כו'. ופרקינן לא קשיא אי אית בה בית דירה מיטמאה ואי לית בה בית דירה לא מיטמאה. ומתקינין לו כהן אחר תחתיו כו'. פשיטא אירע בכהן פסול קודם תמיד של שחר, הנה נתרבה בבגדים ועבד עבודה נקבע בכהונה גדולה ועובד עבודות היום כדקיימא לן כל עבודת יוה"כ אינה כשרה (ולא) [אלא] בכהן גדול. אלא אם אירע בו פסול אחר תמיד השחר, במה נקבע בכהונה גדולה עבודת היום בד' כלים הוא כהן הדיוט נמצאת עבודת יום הכפורים כשרה בכהן הדיוט. אמר רב אדא בר אהבה נקבע בכהונה גדולה (כמו) [במה] שחיגר אבנט של כלאים שהוא מותר בכהן גדול והוא אסור לכהן הדיוט. ואמר הניחא למאן דאמר אבנטו של כהן גדול כו'. ונדחה ואמר אביי לובש שמנה ומהפך בצינורא. פי' א) עצי נורא שנמצא כי נתרבה בבגדים ועבד עבודה ונקבע בכהונה גדולה. והיפוך צינורא היא עבודה, וכדרב הונא דאמר זר שהיפך בצינורא חייב מיתה.

א) וכן הביאו התוס' פי' זה בשם רבינו בסנהדרין די"ד ע"ב בד"ה לינורא וז"ל שם ור"ח פי' לינורא עלי נורא.

תוס' ישנים

הא בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין. וא"ת כל זמן דקיימינן דבית המקדש קאמר, מ"ש בהמ"ק מירושלים, אי משום דירושלים לא נתחלקה לשבטים, בית המקדש נמי לא נתחלק, [כדתניא] מה היה בחלקו של יהודה כו'. וי"ל דנהי דמתחילה נחלק הוא לשבטים, מ"מ לבסוף [חזרה להן] כדאמרינן במדרש [ספרי ברכה שנב] שלא חלקו דושנה של ירושלם ליתנה למי שיהא בהמ"ק בנוי בחלקו. אי נמי י"ל דטעמא דרבי יהודה כדאמרינן יצאו אלו שהם קדש ולכך גם [דלאי] משום קדושה פטר ר' יהודה הר הבית ממזוזה דבעינן ביתך חול, וכן אשר לו הבית בעינן נמי חול, א"כ לא היה לגזור שלא יאמרו כהן גדול חבוש בבית האסורין הוא, ליכא למיגזר הכי אלא כשיהא פטור ממזוזה לשכת פרהדרין משום דדירה בעל כרחיה לא שמה דירה. ואם היינו מפרשים שסובר המקשה טעם דרבי יהודה משום דילאו אלו שהן קדש, הכא לא הוה ידע האי גזרה. **מה היה בחלקו של יהודה כו'.** ול"ת תיקשי מהכא למאן דאמר בסנהדרין פרק חלק [קיא, ב] דאין חולקין עיר לשני שבטים דאלו ירושלים נתחלקה לשבט יהודה ובנימין. וי"ל דע"פ הדיבור היה כן דגמירי לסנהדרין בחלקו של יהודה ושכינה בחלקו של בנימין והיה להם להיות סמוכים זה לזה. **אף לא מטות.** פירש ה"ר יוסף לפי שמקום המטות אינו שלהם. ולפי זה משמע דה"ה שאר משמשין כעין תיבות. **יצאו אלו שאין מיוחדין לו.** ופליג אברייתא דלעיל דמחייבת בית השותפין במזוזה. אי נמי שאני הכא דלא נתברר חלקם מעולם. **במה מחנכין אותו כו'.** לא בעי למימר בשמן המשחה מחנכין אותו, שהרי בבית שני לא היה שמן המשחה שהרי יאשיהו גנזו.